

Richtlijnen Auteursrecht voor docenten

Januari, 2018

DISCLAIMER

Deze *Richtlijnen Auteursrecht voor docenten* zijn met de grootste zorg samengesteld door de Bibliotheek i.s.m. Juridische Zaken HvA en Stichting PRO. Aan deze richtlijnen kunnen geen rechten worden ontleend. Vragen over deze richtlijnen kunnen worden gesteld via het [AuteursrechtInformatiePunt](#) van de Bibliotheek.

Inhoud

Inleiding.....	3
Wat je moet weten van de Auteurswet.....	4
Uitzonderingen	4
De onderwijsexceptie	4
Wat mag je extra in de klas tijdens je les?	4
Wat mag je op MijnHvA en in readers?	5
Auteursrechtencheck voor lesmateriaal.....	6
Wie heeft het auteursrecht op ...?	8
Werk van de docent.....	8
Scriptie van de student	8
Wat kan de Bibliotheek nog meer voor jou betekenen?	8
BIJLAGE 1: Voorbeelden uit de praktijk	9
BIJLAGE 2: Begrippenlijst auteursrecht.....	13
BIJLAGE 3: Meer weten	18

Inleiding

Het gebruik van digitale (leer)omgevingen als MijnHvA maakt het voor docenten gemakkelijk om (onderwijs)materiaal te delen met elkaar en met studenten. Bij het delen van materiaal, digitaal en op papier, moet wel rekening gehouden worden met de beperkingen die de Auteurswet stelt, en met afspraken die er zijn met uitgevers (vertegenwoordigd door de Stichting PRO). Als de HvA zich niet aan de regels houdt, leidt dit tot hoge naheffingen.

In deze Richtlijnen wordt aangegeven wat ondanks de beperkingen in de Auteurswet de mogelijkheden zijn in het onderwijs: op MijnHvA, in readers én in de les. We leggen de regels uit en bieden daarnaast een Overzicht van casussen (is BIJLAGE 1), een Begrippenlijst auteursrecht (is BIJLAGE 2) en een opsomming van enkele belangrijke websites over auteursrecht (voor het onderwijs) (is BIJLAGE 3: Meer weten).

Heb je vragen over auteursrechtelijke zaken m.b.t. het onderwijs of onderzoek, kijk dan op de website van het [AuteursrechtInformatiePunt](#) van de Bibliotheek of neem contact op via het [contactformulier](#) van de HvA Bibliotheek of mail rechtstreeks naar: auteursrecht@hva.nl.

*Vanuit de tekst wordt naar de lemma's in de Begrippenlijst verwezen door ze vet en in hemelsblauw af te drukken: **lemma**.

Wat je moet weten van de Auteurswet

De Auteurswet (Aw) stelt in artikel 1 dat het auteursrecht het exclusieve recht is van de maker van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst om dit openbaar te maken en te verveelvoudigen, op enkele uitzonderingen na, die door de wet benoemd zijn.

Met andere woorden: de auteursrechthebbende bepaalt of een (deel van een) werk mag worden gekopieerd (geprint, maar ook gescand en digitaal gekopieerd) en/of gepubliceerd (beschikbaar gesteld aan één of meer personen, al dan niet langs digitale weg).

Je hebt dus toestemming nodig van de auteursrechthebbende om een werk of een deel van een werk te kopiëren en/of te verspreiden.

Let op!

- De maker kan zijn auteursrecht overgedragen hebben aan derden; heel vaak is dit een uitgever. Dan is toestemming van de auteur/maker onvoldoende/niet van toepassing.
- Heb je toestemming van de rechthebbende, zorg dan dat je die op schrift hebt en laat deze [archiveren](#).

Uitzonderingen

De Aw noemt een aantal uitzonderingen op artikel 1, die de onderwijspraktijk een stuk gemakkelijker maken. De belangrijkste zijn:

- de privé- of thuiskopie: je mag puur voor eigen gebruik altijd een kopie/print of een download maken van een auteursrechtelijk beschermd werk. Je mag dit dus niet delen met anderen en ook niet verspreiden of openbaren via de mail, een website of elektronische leeromgeving.
- het citaatrecht: je mag kleine delen van andermans werk citeren of parafraseren in je eigen werk onder bronvermelding. De omvang van het citaat of parafraze moet in redelijke verhouding staan tot het gehele werk. Wordt hier niet verder toegelicht. Je kunt daar meer over vinden op de bibliotheekwebsite onder [Bronvermelding](#).
- en vooral de onderwijsexceptie.

De onderwijsexceptie

In het algemeen is bij het delen van materiaal toestemming van de rechthebbende nodig. Dat betekent niet per se dat je die toestemming ook expliciet moet aanvragen. De onderwijsexceptie in de Auteurswet ([art. 16](#) en [art. 12.5](#)) regelt, dat binnen het onderwijs een aantal zaken mogen zónder expliciete toestemming. In feite heb je de toestemming dus automatisch. Dit is de **onderwijsexceptie**.

Er is enig verschil tussen wat je in de les mag en wat je mag verspreiden onder je studenten en collega's via bijvoorbeeld MijnHvA (of welke andere elektronische leeromgeving dan ook) of de mail.

Wat mag je in de klas tijdens je les?

In de les binnen een niet-commerciële onderwijssetting mag je zonder toestemming en vergoeding:

- (fragmenten van) films of audiobestanden afspelen.
- documenten uitdelen, bijv. een gedicht of prozafragment.
- Nieuwsuitzendingen of -items laten zien, etcetera.

Onder de volgende voorwaarden:

- het materiaal moet relevant zijn voor het lesplan.
- het dient als aanvulling en niet als vervanging van de les.
- je mag het materiaal niet vastleggen en ook niet verder verspreiden, dus ook niet op MijnHvA plaatsen of verspreiden via e-mail, Dropbox of Google Drive en dergelijke.
- je mag het materiaal ook niet inzetten op open dagen of ouderavonden: dan dient het immers niet het lesplan.

Maar let op: ook in de les moet je het gebruikte materiaal van een adequate bronvermelding voorzien.

Wat mag je op MijnHvA en in readers?

Aan hergebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal **op MijnHvA (of andere elektronische leeromgeving) en/of in een reader** zijn de volgende voorwaarden verbonden:

- het materiaal moet inhoudelijk **legaal** zijn (dus bijvoorbeeld geen haatzaaimateriaal of kinderporno) **én legaal gepubliceerd** zijn (dus niet via een illegale streamingsdienst als PirateBay bijvoorbeeld verkrijgbaar): je mag dus geen illegaal of illegaal aangeboden materiaal beschikbaar stellen.
- de persoonlijkheidsrechten moeten worden gerespecteerd (je mag een werk niet verminken, onherkenbaar veranderen etc.).
- auteursrechthebbenden moeten een billijke vergoeding krijgen voor het gebruik van hun werk (via Stichting PRO, BUMA/STEMRA, VIDEMA, Pictoright of enig andere **collectieve beheersorganisatie**).
- bron- en naamsvermelding is een vereiste, altijd!

Om aan de eis van een billijke vergoeding aan de **auteursrechthebbende** tegemoet te komen zonder voor elke overname een verzoek aan de rechthebbende te moeten doen, is er een regeling getroffen tussen de Vereniging Hogescholen en Stichting PRO, die de auteursrechtbelangen behartigt van Nederlandse en buitenlandse uitgevers. Deze **Readerregeling-hbo** houdt in dat de deelnemende hbo-instellingen jaarlijks een afkoopsom betalen, waarmee al hun korte overnames gedekt zijn.

Criteria voor korte overnames zijn:

- uit niet-literaire boeken maximaal 10.000 woorden, maar niet meer dan een derde van het boek.
- uit tijdschriften, dagbladen of andere periodieken maximaal 8.000 woorden, maar niet meer dan een derde van de betreffende aflevering.
- uit literaire geschriften maximaal 2.500 woorden, of maximaal 100 regels poëzie, maar niet meer dan een tiende van het werk.
- foto's, illustraties, grafieken, tabellen en schema's tellen voor 200 woorden en je mag er hiervan maximaal 25 overnemen uit dezelfde publicatie.
- uit bladmuziek:
 - een liedtekst: maximaal één couplet en één refrein;

- o notenschrift: maximaal vijf notenbalken met een maximum van 20% van het originele werk.

N.B. Er mag uit verschillende bronnen een korte overname gedaan worden. Maar meer korte overnames uit dezelfde bron worden bij elkaar opgeteld en kunnen dan bovenstaande limieten overschrijden.

Mocht je **lange overnames** op MijnHvA willen plaatsen of op een andere manier onder je studenten en/of collega's willen verspreiden, dan handel je dit (financieel) af via de [webportal van Stichting PRO](#). Gebruik [het relatienummer en wachtwoord](#) van jouw faculteit. Neem hierover zo nodig contact op met het [Team Auteursrecht / Readers](#).

Tot zover de theorie. Aan de hand van een stroomschema leggen we hieronder uit hoe je auteursrechtelijk verantwoord werk van anderen in de praktijk kunt **hergebruiken**.

Auteursrechtencheck voor lesmateriaal

Dit [schema](#) geldt voor gedrukte en digitale readers en voor materiaal op MijnHvA.

Stap 1.

Is linken naar de publicatie mogelijk?

Ja ►

Geef een link naar de publicatie, bijvoorbeeld vanuit een van de databanken van de Bibliotheek. Linken naar een rechtmatig openbaar gemaakte publicatie is toegestaan, makkelijk en gratis.

Linken naar een rechtmatig openbaar gemaakte publicaties is toegestaan, makkelijk en gratis. Het materiaal moet dus op zichzelf **legaal zijn én legaal geplaatst**.

Als je linkt naar artikelen in HvA-databanken dan is niet altijd duidelijk welke link je moet gebruiken. Check hiervoor het overzicht [‘Linken naar artikelen in HvA-databanken’](#).

Als je niet kunt of niet wilt linken naar dit materiaal, ga dan verder met de volgende stap.

Stap 2.

Is het materiaal ‘open access’ gepubliceerd of bevat het een Creative Commonslicentie?

Ja ►

Overname in reader of op MijnHvA is toegestaan. Vermeld daarbij: ‘Dit is een open access-publicatie’ of ‘Dit materiaal bevat een CC-licentie’. Vermeld de bron. Betalen of melden bij Stichting PRO is niet nodig.’

In geval van een CC-licentie is opname in een reader of op MijnHvA, onder de gegeven licentievoorwaarden, toegestaan.

In geval het om open access gaat moet op de website, waar je het materiaal aantreft, onder het kopje Voorwaarden of Copyright vermeld staan dat de documenten open access zijn en dat ze zonder beperkingen voor **hergebruik** beschikbaar zijn. De auteurs behouden altijd hun volledige auteursrecht. Bronvermelding blijft uiteraard verplicht.

Als het niet om openaccess-materiaal gaat of als het materiaal geen **Creative Commons**-licentie bevat, ga dan verder met de volgende stap.

Stap 3.

Staat de uitgever dit gebruik toe in de HvA-licentievoorwaarden? Zie [hva.nl/licentielijst](#)

Ja ►

Overname in reader of op MijnHvA is toegestaan. Vermeld bij overname: ‘Overname is toegestaan volgens de HvA-licentievoorwaarden’. Betalen of melden bij Stichting PRO is niet nodig.

In geval van een **lange overname** loont het om in het '[Overzicht Licentievoorwaarden](#)' na te gaan of de uitgever kosteloze overname van hun databankartikelen in een reader of op MijnHvA toestaat. Als de uitgever **hergebruik** binnen het onderwijs/de onderwijsomgeving NIET toestaat, dan is de **Readerregeling-hbo** van toepassing en moet je voor de lange overname toestemming via **Stichting PRO** regelen (zie stap 6.).

Vermeld bij de bronvermelding ook dat dit hergebruik door de uitgever is toegestaan.

Als het tijdschrift of databank waarin je het artikel gevonden hebt, niet in het **Overzicht licentievoorwaarden** staat, ga dan verder met de volgende stap.

Stap 4.

Ben je zelf de auteur van de publicatie?

Ja ▶

Of overname in een reader of op MijnHvA is toegestaan, hangt af van de voorwaarden die de HvA of jij bent overeengekomen met de uitgever.

De HvA heeft het auteursrecht op alles wat je in HvA-dienstverband maakt voor het onderwijs, tenzij er andere afspraken zijn gemaakt (zie: **Cao-hbo**). De HvA vindt **hergebruik** binnen en voor de HvA natuurlijk goed.

Je houdt het auteursrecht op gemaakt materiaal dat niets te maken heeft met je werk op de HvA, tenzij dat overgedragen is aan de uitgever – wat waarschijnlijk is.

Als je niet zelf de maker bent, ga dan verder met de volgende stap.

Stap 5.

Wil je een kort gedeelte overnemen uit een publicatie?

Ja ▶

Overname in een reader of op MijnHvA is toegestaan volgens de onderwijsexceptie. De HvA betaalt hiervoor een afkoopsom. Toestemming aanvragen is niet nodig. Vermeld wel de bron.

Een korte overname valt onder de **Readerregeling-hbo**.

Dat wil zeggen dat er met **Stichting PRO** afspraken zijn gemaakt over hergebruik. **Korte overnames** zijn gebonden aan specifieke criteria.

Als het niet om een korte, maar over een lange overname gaat, ga dan verder met de volgende stap.

Stap 6.

Wil je een langer gedeelte overnemen?

Ja ▶

Vraag vooraf toestemming bij Stichting PRO. De HvA betaalt een vergoeding per pagina per student. TIP: maak een reader van twee of meer (lange) overnames volgens de handleiding *Hoe maak ik een reader?* hva.nl/readers

Voor gebruik van een zogenaamde **lange overname** moet je vooraf toestemming vragen bij **Stichting PRO**. Die heeft een regeling om relatief eenvoudig, via hen, toestemming te vragen voor hergebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal en handelt de auteursrechtelijke afspraken met auteurs en uitgevers af.

De HvA betaalt dan een vergoeding per pagina per student voor dit hergebruik, zie de **tarieven** die Stichting PRO hanteert. Je voorkomt hiermee naheffingen van Stichting PRO voor niet-gemelde en niet-betaalde lange overnames in een reader of op MijnHvA.

Wie heeft het auteursrecht op ...?

Wie heeft het auteursrecht op onderwijsmateriaal dat door de docent gemaakt is en wie heeft het auteursrecht op de verslagen of afstudeerscriptie van de student?

Werk van de docent

De rechten op (onderwijs)materiaal dat je voor de uitoefening van je werk bij de HvA maakt, berusten in principe bij de HvA, tenzij jij en de HvA daarover andere afspraken hebben gemaakt.

Art. 7 van de Auteurswet behandelt het zogenaamde werkgeversauteursrecht. Dit houdt in dat het auteursrecht op een werk dat in dienstverband gemaakt wordt/is – dit is gewoon je werk of behoort gewoon tot je werkzaamheden – de werkgever toekomt. Dit artikel staat ook uitgebreid vermeld in art [E-7 van de cao-hbo](#) (zoek op E-7 of zie de [Begrippenlijst](#) (is BIJLAGE 2) onder [cao-hbo](#)).

Mocht je nu een boek over je vak en t.b.v. het onderwijs in jouw vak geschreven hebben, dan kan het zijn, dat je daarover met de HvA andere afspraken maakt, omdat je het bijvoorbeeld goeddeels in je eigen tijd hebt geschreven. Als je het - conform de afspraken met de HvA - vervolgens laat uitgeven door een reguliere uitgever, dan zul je het auteursrecht in de regel aan de uitgever over moeten dragen. Je naam blijft wel altijd verbonden aan het werk.

Mocht je een poëziebundel, een roman of iets dergelijks gepubliceerd hebben, dan kan de HvA het auteursrecht niet claimen - het valt immers niet in de werkopdracht binnen je HvA-dienstverband. In dit geval berust het auteursrecht bij jou, tenzij je het overgedragen hebt aan een uitgever.

Scriptie van de student

Het auteursrecht op een (afstudeer)scriptie of (-)verslag van een student berust in principe bij de student zelf. Die is immers niet in dienst bij de HvA. Als er voor de scriptie onderzoek wordt verricht bij een bedrijf, heeft het bedrijf misschien reden om van deze regel af te wijken. Hierover moet het bedrijf vooraf afspraken maken met de student.

Wat kan de Bibliotheek nog meer voor jou betekenen?

Op het [AuteursrechtInformatiePunt](#) van de Bibliotheek vind je naast algemene informatie over auteursrecht ook informatie speciaal bedoeld voor [docenten](#). Je kunt daar meteen naar het [Overzicht licentievoorwaarden](#) en naar informatie over hoe je moet linken naar materiaal [op het web](#) of in de [HvA-databanken](#). Verder, hoe je om moet gaan met [readers](#) en hoe je om moet gaan met [geluid- en beeldmateriaal](#), vooral met [rechtenvrije afbeeldingen](#). En tot slot vind je er [voorbeeldbrieven](#) voor die gevallen, waarbij je de auteursrechthebbende direct moet benaderen en de tip per geval de brief- of mailwisseling te laten archiveren in het centrale archiefsysteem van UvA/HvA.

TIP: download het [Stroomschema lesmateriaal](#) en/of de [Vouwkaart](#) (met uitleg auteursrecht én stroomschema).

Mocht je nog vragen hebben over auteursrecht, mail dan het [Auteursrechtteam](#) van de HvA.

BIJLAGE 1: Voorbeelden uit de praktijk

In alle gevallen geldt dat je een **correcte bronvermelding** moet opnemen, dus ook bij gebruik van gratis of rechtenvrij materiaal. De gebruiker van het materiaal moet de bron immers kunnen controleren. Zie [website Bibliotheek](#).

In alle gevallen hieronder geldt dat het materiaal wordt gebruikt op MijnHvA (of welke andere elektronische leeromgeving dan ook).

<i>casus</i>	<i>DO's and DON'Ts</i>
1. Document of artikel of boek(deel) op MijnHvA plaatsen	<p>Hiervoor gelden de regels voor korte / lange overnames.</p> <p>Voor korte overnames betaalt de HvA jaarlijks een afkoopsom en hoeft de docent verder niets te regelen.</p> <p>Korte overnames zijn:</p> <p>Niet-literair boek: maximaal 10.000 woorden, maar niet meer dan een derde van het gehele werk (bij meerdere gedeelten uit een niet-literair werk mag de totale omvang dus niet boven de 10.000 woorden uitkomen).</p> <p>Tijdschriften: maximaal 8.000 woorden, maar niet meer dan een derde van de betreffende aflevering.</p> <p>Literaire geschriften: maximaal 2.500 woorden proza of maximaal 100 regels poëzie; mits niet meer dan een tiende deel van het gehele oorspronkelijke werk. Grafieken, tabellen, schema's, foto's en illustraties tellen voor 200 woorden. Er mogen maximaal 25 van deze 'eenheden' uit een oorspronkelijk werk worden overgenomen.</p> <p>Bij bladmuziek:</p> <ul style="list-style-type: none">een liedtekst: maximaal één couplet en één refrein;notenschrift: maximaal vijf notenbalken met een maximum van 20% van het originele werk. <p>(Digitale) kopieën van korte overnames mag je op MijnHvA of op een andere digitale leeromgeving plaatsen of verspreiden onder de studenten die voor het onderwijs ingeschreven staan. Daarbij geldt de plicht van duidelijke bronvermelding.</p>

	<p>Voor <i>langere overnames</i> moet de docent vooraf toestemming vragen via Stichting PRO. Deze overnames kunnen dan tegen betaling worden gebruikt.</p> <p>Let op! Meerdere korte overnames (bijv. hoofdstukken) uit één publicatie worden door PRO geteld als een lange overname. Toestemming vooraf is dus vereist.</p> <p>Bij het online aanvraagformulier op de website van Stichting PRO vind je een woordenteller.</p> <p>N.B. Er mag uit meerdere verschillende bronnen een korte overname gedaan worden. Maar meer korte overnames uit dezelfde bron worden bij elkaar opgeteld en kunnen dan bovenstaande limieten overschrijden.</p>
2. Document of artikel van de HvA of een HvA'er op MijnHvA plaatsen	<p>Auteursrechten berusten waarschijnlijk bij de HvA, maar controleer dit goed, zie punt 3. Je mag het artikel dan gebruiken zonder nadere toestemming en/of vergoeding.</p>
3. Document van een HvA'er dat eerder in een tijdschrift is gepubliceerd op MijnHvA plaatsen	<p>Auteursrechten berusten bij de uitgever van het tijdschrift. Bij overname van heel artikel: als het een lange overname betreft, is dus toestemming vooraf via Stichting PRO is vereist.</p>

4. Link naar een document van de HvA of een HvA'er	<p>Linken naar materiaal mag altijd, zonder verdere toestemming en/of vergoeding.</p> <p>Voorwaarde is dat je linkt naar legaal én legaal geplaatst materiaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • je mag bijvoorbeeld <u>niet</u> linken naar haatzaai-materiaal, want dat materiaal is in Nederland illegaal; • je mag bijvoorbeeld <u>niet</u> linken naar materiaal waarop de plaatser geen auteursrechten heeft, zoals een illegale versie van een e-book of film, want dat materiaal is illegaal geplaatst. <p>Als je linkt, loop je het risico dat het materiaal op een gegeven moment offline gehaald is; dit is immers het recht van de rechthebbende. Voor de zekerheid</p>
5. Link naar een document of artikel van een HvA'er dat in een – elektronisch – tijdschrift/website staat buiten de HvA	
6. Link naar een website	
7. Link naar een illustratie	
8. Link naar een document of artikel dat in een – elektronisch – tijdschrift/website staat. Ook: databanken van de Bibliotheek.	
9. Link naar een (YouTube-)clipje	

	downloaden en verder verspreiden is geen optie: dan schend je de auteursrechten van de rechthebbende(n). Je mag wel een zgn. thuis- of privékopie maken louter voor jezelf.
10. Link naar een online module buiten de HvA	
11. (YouTube-)clipje embedden (= afspelen in een kader op MijnHvA of binnen je eigen document / presentatie)	Staat gelijk aan <i>linken</i> . Zie hierboven.
12. Slideshow (bv. SlideShare) embedden	Staat gelijk aan <i>linken</i> . Zie hierboven.
13. PowerPoint/Prezi met foto's die van internet zijn gehaald	<p>Je moet voor elke foto de rechten uitzoeken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rechtenvrije foto? > bron vermelden • foto met CC-licentie? > bron vermelden en voldoen aan voorwaarden van de CC-licentie zie www.creativecommons.nl • foto's waar wel rechten op zitten? > onder de volgende voorwaarden: <ul style="list-style-type: none"> ○ Bij 25 of minder afbeeldingen uit een bron telt elke afbeelding als 200 woorden. ○ Bij meer dan 25 afbeeldingen uit een bron moet je toestemming voor hergebruik vragen bij de auteursrechthebbende/uitgever of een andere collectieve beheersorganisatie dan Stichting PRO. <p>Als je voor alle onderdelen de rechten goed geregeld hebt, dan heb je een PowerPoint/Prezi waarvan de rechten:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. bij de HvA berusten (want gemaakt binnen HvA-dienstverband) <p>of:</p> <ol style="list-style-type: none"> b. bij de auteur berusten (want gemaakt buiten HvA-dienstverband). <p>Zie ook 17. en 18.</p>
14. PowerPoint/Prezi met foto's die elk van Creative Commons-licentie zijn voorzien	Dan geldt voor de hele PowerPoint/Prezi de strengste CC-licentie.

	<p><u>Voorbeeld:</u> Je hebt in je presentatie een aantal foto's met de CC-licentie CC-BY (alleen naamsvermelding vereist), maar ook een paar foto's met licentie CC-BY-NC (naamsvermelding vereist; alleen niet-commercieel gebruik toegestaan).</p> <p>De tweede licentie is strenger, en geldt dan voor de hele presentatie.</p> <p>Zie voor meer informatie: de uitleg bij de Creative Commonslicenties.</p>
15. PowerPoint/Prezi met foto van een artikel	<p>Dit staat gelijk aan overname van een artikel. Zie de Handleiding Hoe maak ik een reader?</p>

16. Illustraties of foto's met een CC-licentie	<p>Per losse illustratie / foto geldt de betreffende CC-licentie. Voor een gehele presentatie: zie 14.</p>
17. Zelfgemaakte illustratie of foto (binnen HvA-dienstverband)	<p>Auteursrechten berusten bij de HvA.</p>
18. Zelfgemaakte illustratie of foto (buiten HvA-dienstverband)	<p>Auteursrechten berusten bij de auteur, tenzij anders afgesproken.</p> <p>Kijk in contracten tussen HvA en freelancers goed naar bepalingen over auteursrechten en de eventuele overdracht daarvan. Kijk ook of er een CC-licentie gebruikt wordt en wat daarvan de consequenties zijn.</p> <p>Geef in de contracten ook aan voor welke doelgroep, voor welke periode en in welke setting (een elektronische leeromgeving/intranet/MijnHvA, dus achter inlog) materiaal van freelancers gebruikt wordt.</p>

BIJLAGE 2: Begrippenlijst auteursrecht

Auteursrecht op eigen werk

Zie: [Cao-hbo en auteursrecht](#)

Auteursrechthebbende

De auteursrechthebbende is in principe de maker van het werk, tenzij hij/zij dit recht heeft overgedragen (aan bijvoorbeeld een uitgever). De maker behoudt altijd het recht op naamsvermelding.

Auteursrechtencheck

Dit is een [stroomschema](#) dat de mogelijkheden afloopt van een gemakkelijke naar een steeds moeilijkere oplossing voor wat je met auteursrechtelijk beschermd werk mag. Dit schema geldt voor gedrukte en digitale readers en voor materiaal op MijnHvA.

Bibliotheek van de HvA

Voor vragen over Auteursrecht kun je het [AuteursrechtInformatiePunt](#) raadplegen, direct contact opnemen met de [Bibliotheek \(Team Auteursrecht\)](#) of je vraag voorleggen via het [contactformulier](#).

Bronvermelding

Bronvermelding is het verwijzen naar de oorspronkelijke teksten, afbeeldingen en dergelijke, die je hebt verwerkt in je PowerPoint, onderwijsmateriaal of artikel. Je verwijst binnen je tekst en besluit het document met een literatuurlijst. Dit wordt niet in deze Richtlijnen behandeld. Meer informatie over [bronvermelding](#) vind je op de bibliotheekwebsite.

Canon webshop

Bij de [Canon Webshop](#) upload je je reader, bestel je je docentexemplaren en kunnen je studenten eenvoudig tegen betaling je reader bestellen in print én ernaast, tegen een kleine meerprijs, ook digitaal. Kopieer zo nodig de link (<https://hva.shop.canon.nl/main/show/663>) in je browser, mocht de link niet direct werken.

Cao-hbo en auteursrecht

De officiële tekst van artikel E-7 over Auteursrechten en industrieel eigendom van de cao-hbo luidt:

“De rechten op het auteurs-, octrooi- of kwekersrecht alsmede de baten voortvloeiend uit:

- het vervaardigen van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst in de zin van de Auteurswet;
- het uitvinden van een nieuw voortbrengsel of een nieuwe werkwijze in de zin van de Rijsoctrooiwet; of
- het kweken of winnen van een ras waarop een kwekersrecht kan worden gevestigd als bedoeld in de Zaaizaad- en Plantgoedwet

komen toe aan de werkgever indien het vervaardigen, uitvinden, kweken of winnen door de werknemer in de uitoefening van zijn functie is of wordt verricht ten behoeve van de werkgever.”

Dit cao-artikel benadrukt nog eens het algemeen geldende artikel 7 van de Auteurswet, waarin het zgn. werkgeversauteursrecht is geregeld.

Het komt erop neer dat het auteursrecht op onderwijsmateriaal dat je voor je lessen maakt, de HvA als werkgever toekomt. Mocht je bijvoorbeeld een les- of handboek voor je (onderwijs)-vakgebied schrijven dan kun je met de HvA als werkgever daarover andere afspraken maken.

Citaatrecht

Een van de beperkingen die de Auteurswet in artikel 1 stelt, is het citaatrecht. Je mag dus citeren uit andermans werk, dat wel legaal (geplaatst) is. Qua omvang moet dit redelijk zijn in verhouding tot het beoogde doel. Bronvermelding is verplicht. (Zie zo nodig [artikel 15a van de Auteurswet](#)).

Collectieve beheersorganisaties

Collectieve beheersorganisaties houden toezicht op en regelen auteurs- en naburige rechten van auteursrechthebbers. Stichting PRO valt daar ook onder. Voor AV-materiaal kennen we bijvoorbeeld BUMA/STEMRA, Pictoright en VIDEMA. Maar er zijn er nog veel meer. Zie [hier](#) het complete overzicht.

Creative Commons-licentie (CC-licentie)

Met een Creative Commons-licentie behoud je als auteur al je rechten op je werk, maar geef je vooraf aan anderen toestemming om onder voorwaarden het werk te hergebruiken, dus te verspreiden, met anderen te delen, of bij sommige licenties ook om het werk te bewerken.

Houd je altijd aan de [gegeven licentie](#).

Embedden

Embedden is insluiten. Als je bijvoorbeeld een videofragment embedt in je PowerPoint, dan laat je een stukje van een andere website zien in je eigen werk zonder de content te verplaatsen (te vermenigvuldigen of te openbaren). Je gebruikt daarbij een link. Door die link kan de inhoud meteen al gezien worden, zonder dat er eerst op de link geklikt hoeft te worden. De content blijft dus op de server elders staan, terwijl jij het in jouw presentatie kunt laten zien. Embedden staat daarom in juridische zin gelijk aan linken. Dat betekent dat je met het embedden van bijvoorbeeld een AV-clipje het auteursrecht niet schendt.

Hergebruik

Onder hergebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal verstaan we het opnieuw openbaren en/of opnieuw vermenigvuldigen van dergelijk materiaal. Het materiaal is immers altijd al een keer geopenbaard, als jij dat verder wilt delen met anderen.

Hoe maak ik een reader

Met de handleiding '[Hoe maak ik een reader?](#)' kun je in één klap je readers door Stichting PRO laten controleren en met de door haar verstrekte gegevens je readers in één moeite uploaden bij de [Canon Webshop](#).

Readers met uitsluitend korte overnames kun je delen onder je studenten of HvA-collega's via MijnHvA of de mail. Lange overnames in readers worden afzonderlijk met Stichting PRO verrekend, zodra de student via de Canon Webshop zo'n reader aanschaft. Verspreid zo'n reader niet op MijnHvA of via de mail.

Korte overname

Korte overnames zijn via de [Readerregeling-hbo](#) met [Stichting PRO](#) afgekocht.

Korte overnames kunnen zonder toestemming en verdere kosten worden opgenomen in een reader en/of op MijnHvA worden gezet.

Bronvermelding blijft uiteraard verplicht.

Wanneer spreken we van een korte overname?

- **Niet-literair boek:** maximaal 10.000 woorden, maar niet meer dan een derde van het gehele werk (bij meerdere gedeelten uit een niet-literair werk mag de totale omvang dus niet boven de 10.000 woorden uitkomen).
- **Tijdschriften:** maximaal 8.000 woorden, maar niet meer dan een derde van de betreffende aflevering.
- **Literaire geschriften:** maximaal 2.500 woorden proza of maximaal 100 regels poëzie; mits niet meer dan een tiende deel van het gehele oorspronkelijke werk.
- Grafieken, tabellen, schema's, foto's en illustraties tellen voor 200 woorden. Er mogen maximaal 25 van deze 'eenheden' uit een oorspronkelijk werk worden overgenomen.
- **Bij bladmuziek:**
 - een liedtekst: maximaal één couplet en één refrein;
 - notenschrift: maximaal vijf notenbalken met een maximum van 20% van het originele werk.

Los hiervan geldt dat onbewerkte overheidspublicaties en jurisprudentie zijn vrijgesteld van auteursrechten. Alleen jurisprudentie zoals die in oorspronkelijke staat door de rechterlijke macht openbaar is gemaakt. Dus geen verzamelde (en van commentaar voorziene) uitspraken door een uitgever. Hetzelfde geldt voor wetgeving: alleen uit de Staatscourant, het Staatsblad en het Tractatenblad mag vrij worden overgenomen.

Er zijn hulpmiddelen om **woorden te tellen in digitale bestanden**. Voor plaatsing van een artikel op MijnHvA of in een reader kun je het beste gebruik maken van de [woordenteller van Stichting PRO](#). Die telt alleen woorden in pdf-bestanden. Daarbij geeft de woordenteller het aantal plaatjes aan. Die tellen stuk voor stuk voor 200 woorden. Maak zelf nog even de optelsom.

In Microsoft Word kan dit via Review - Wordcount.

Valt een publicatie buiten de grenzen van een korte overname, dan gelden er andere voorwaarden. Zie hiervoor: [Lange overname](#).

[Lange overname](#)

Lange overnames overschrijden de criteria voor een korte overname. In die situatie is altijd vooraf toestemming van de auteursrechthebbende noodzakelijk. Omdat vaak lastig te achterhalen is wie de rechthebbende is, kan Stichting PRO dit voor je regelen. Je kunt een lange overname online aanmelden op de [portal van Stichting PRO](#).

N.B. Als je meer dan 25 afbeeldingen uit één en hetzelfde werk wilt hergebruiken moet je toestemming vragen bij een andere [collectieve beheersorganisatie](#) dan Stichting PRO. Bijvoorbeeld bij Pictoright. Het is beter/makkelijker om onder deze grens te blijven.

[Legaal en legaal geplaatst materiaal](#)

Je mag altijd linken naar materiaal elders op het web op voorwaarde dat het materiaal op zichzelf legaal is én dat het materiaal legaal geplaatst is. Als niet-legaal materiaal wordt gezien: opruiend, racistisch, haatzaai- en kinderpornomateriaal enzovoorts. Niet-legaal geplaatst materiaal is op zichzelf (in de regel) legaal materiaal, maar is auteursrechtelijk gezien niet verantwoord op een site gezet. Bijvoorbeeld een

boek of een muziekwerk ergens plaatsen voordat het officieel is uitgegeven. Voorbeelden van illegale sites zijn o.a.: SciHub waar auteursrechtelijk beschermde wetenschappelijke artikelen gratis worden aangeboden of sites als The PirateBay. Het is altijd oppassen met gratis aangeboden werken, waarvoor je op normale/bekendere sites zoals Amazon.com gewoon moet betalen.

Linken naar artikelen in HvA-databanken

Linken naar artikelen in HvA-databanken heeft de voorkeur boven downloaden en plaatsen op MijnHvA zeker als het een lange overname betreft. Het verschilt per databank welke link je daarvoor moet gebruiken. In [dit overzicht](#) vind je hoe je in je eigen artikel/onderwijsmateriaal *permanent* kunt linken naar artikelen in de verschillende databanken.

Maker (in de betekenis van de Auteurswet)

De maker is degene die een werk (van kunst, literatuur of wetenschap) heeft gemaakt. Daarmee is deze persoon automatisch de auteursrechthebbende. Hij hoeft zijn werk bij geen enkele instantie aan te melden. De maker kan dit auteursrecht overdragen. Dan is het auteursrecht bijvoorbeeld van een uitgeverij. De naam van de maker blijft wel altijd aan het werk verbonden.

Onderwijsexceptie

Normaal is bij het delen van materiaal de toestemming nodig van de auteursrechthebbende. De onderwijsexceptie houdt in dat binnen het onderwijs een aantal zaken mag zonder expliciete toestemming.

Je mag documenten, boeken, illustraties en foto's in het onderwijs gebruiken onder de volgende voorwaarden:

- het materiaal moet gebruikt worden in een niet-commerciële onderwijsomgeving (gebouwen, MijnHvA).
- het moet gaan om korte overnames.
- het materiaal moet legaal én legaal gepubliceerd zijn.
- bronvermelding is verplicht.
- je mag het werk niet verminken of onherkenbaar veranderen.

T.a.v. AV-materiaal geldt dat je in de les zonder toestemming en vergoeding films en filmfragmenten mag afspelen en bijvoorbeeld nieuwsuitzendingen mag laten zien. Wel gelden de volgende voorwaarden:

- het materiaal moet relevant zijn voor het lesplan.
- het dient als aanvulling, niet als vervanging van de les, en:
- je mag het materiaal niet vastleggen en ook niet verder verspreiden door het bijvoorbeeld op MijnHvA te plaatsen. Dan geldt onverkort de [Readerregeling-hbo](#).
- Je mag het materiaal ook niet tonen op open dagen of ouderavonden: het heeft dan niets met het lesplan te maken.

Zie ook: [auteursrecht-ik-wil-jouw-werk-gebruiken-in-het-onderwijs](#) en: [auteursrecht/uitzonderingen-voor-het-onderwijs](#).

Open Accessartikel

Artikel dat kosteloos beschikbaar is via internet en niet achter een 'paywall' of een login schuilgaat. Maar let op: het moet duidelijk zijn dat je het vrij kunt hergebruiken door een **Creative Commons-licentie** of doordat op de website bij de voorwaarden (*Terms of use*) duidelijk vermeld staat dat er sprake is van open-accessartikelen. Op elk ander document/bestand op internet rust het gebruikelijke auteursrecht.

Openbaar maken en verveelvoudigen

Openbaar maken en verveelvoudigen is het exclusieve recht van de auteursrechthebbende, zie artikel 1 van de Auteurswet.

Je maakt een werk openbaar door het aan het publiek ter beschikking te stellen. Je hangt bijvoorbeeld een schilderij op in een museum of je legt een tijdschrift op tafel in de bibliotheek.

Verveelvoudiging wil zeggen: kopiëren, uitdelen, beschikbaar stellen, dus over verspreiding. En daarmee maak je het ook openbaar. Nog een vorm van verveelvoudiging is een gehele of gedeeltelijke bewerking van een werk zonder dat er een nieuw oorspronkelijk werk ontstaat. Als je van een schilderij kopieën maakt of kopieën uitdeelt van een tijdschrift dan vermenigvuldigt je het materiaal.

In het digitale tijdperk is het een onderscheid tussen openbaar maken en verveelvoudigen niet altijd duidelijk, bijvoorbeeld als je een werk op het internet of intranet zet. Als je de maker bent en je zet het als eerste op internet, dan is het openbaar maken. Zet jij, op jouw beurt, dat werk weer op het intranet, dan vermenigvuldigt je het, maar ... je openbaart het hier ook.

Zie: [auteursrecht-en-exploitatierrecht](#) en [art. 12](#) (openbaar maken) respectievelijk [art. 13](#) (verveelvoudigen) van de Auteurswet.

Overzicht licentievoorwaarden

De HvA heeft licenties op een fors aantal databanken. Wat je met de artikelen van een databank buiten het persoonlijke gebruik en buiten de **Readerregeling-hbo** om nog meer mag vind je [hier](#).

Privékopie of thuiskopie

Je mag altijd voor jouw persoonlijke gebruik een download maken of een kopie/print van welk (AV-)bestand of document dan ook. Het moet natuurlijk wel om legaal en legaal geplaatst materiaal gaan. Je mag dergelijke bestanden of documenten niet op MijnHvA zetten of rondmailen onder je studenten of collega's, dus niet verspreiden of vermenigvuldigen. Uitzondering daarop: bestanden of documenten die voldoen aan de criteria van **korte overname** en zgn. rechtenvrije bestanden.

Readerregeling-hbo Stichting PRO

Klik [hier](#) voor uitleg over de readerregeling. Klik [hier](#) voor de voorwaarden van de afkoopregeling.

Readers samenstellen

Maak gebruik van de handleiding: [Hoe maak ik een reader?](#)

Stichting PRO

PRO staat voor: Publicatie- en Reproductierechten Organisatie. Stichting PRO is een van de **collectieve beheersorganisaties** en voert namens de uitgevers de readerregelingen uit. Daarnaast verdeelt Stichting PRO leenrechtgelden onder uitgevers.

Voor aanmelden van lange overnames ga je naar de [portal van Stichting PRO](#).

Tarieven Stichting PRO

Voor het gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal moet een redelijke vergoeding betaald worden. Stichting PRO stelt samen met de uitgeverijwereld jaarlijks vaste [\(pagina\)tarieven](#) vast.

Verveelvoudigen

Zie: [Openbaar maken en verveelvoudigen](#).

Voorbeeldbrieven

Op de bibliotheekwebsite vind je voorbeeldbrieven waarmee je auteursrechthebbende(n) toestemming kunt vragen voor hergebruik van hun werk. Dit geldt vooral voor AV-materiaal, omdat daar de [Readerregeling-hbo](#) niet voor geldt. Verder is er een voorbeeldbrief voor het geval een boek uit de handel is, dat je toch wilt laten gebruiken door je studenten. En tot slot nog een voorbeeldbrief voor het geval je materiaal van een andere hogeronderwijsinstelling wilt gebruiken. Voor alle andere gevallen kun je op een van deze voorbeelden uiteraard variëren of de [Bibliotheek](#) om hulp vragen.

Werk (in de betekenis van de Auteurswet)

Een werk is wat de maker heeft gemaakt. Dit kan een document zijn, een foto, een muziekstuk (compositie), een film, een toneelstuk, een 3D-artefact, kortom: alle werken van kunst, literatuur en wetenschap.

Woordenteller

Met de [woordenteller van Stichting PRO](#) kun je precies vaststellen hoeveel woorden een document of tekstfragment telt en hoeveel plaatjes het bevat. Je biedt de tekst in pdf aan in de woordenteller en je ontvangt het antwoord in een mum van tijd in je e-mail.

De woorden in een Word-document kun je met behulp van Wordcount (onder tabblad Review) tellen. Vergeet niet de plaatjes mee te tellen. Voor elk plaatje tel je 200 woorden extra.

BIJLAGE 3: Meer weten ...

Hier vind je websites die uitgebreidere informatie bieden over auteursrechtzaken.

AIP

Het [AuteursrechtInformatiePunt](#) van de HvA-bibliotheek heeft en geeft antwoorden op vragen over auteursrechten van studenten, **docenten** en onderzoekers. Ga naar deze website om de volgende handige documenten te vinden:

- ['Auteursrechtencheck'](#),
- de handleiding ['Hoe maak ik een reader?'](#),
- het ['Overzicht licentievoorwaarden'](#),
- het document ['Linken naar artikelen in HvA-databanken'](#) en
- de [voorbeeldbrieven](#).

Nog vragen over auteursrechtelijke kwesties? Neem dan contact op via de mail met het [Auteursrechtenteam](#) van de Bibliotheek of via [contact](#).

Website over auteursrecht (algemeen)

www.auteursrecht.nl

Websites over auteursrecht en/in het onderwijs

www.auteursrechtenonderwijs.nl en:

www.onderwijsenauteursrecht.nl

Website over open access

www.openaccess.nl

Website over Creative Commonslicenties

www.creativecommons.nl